

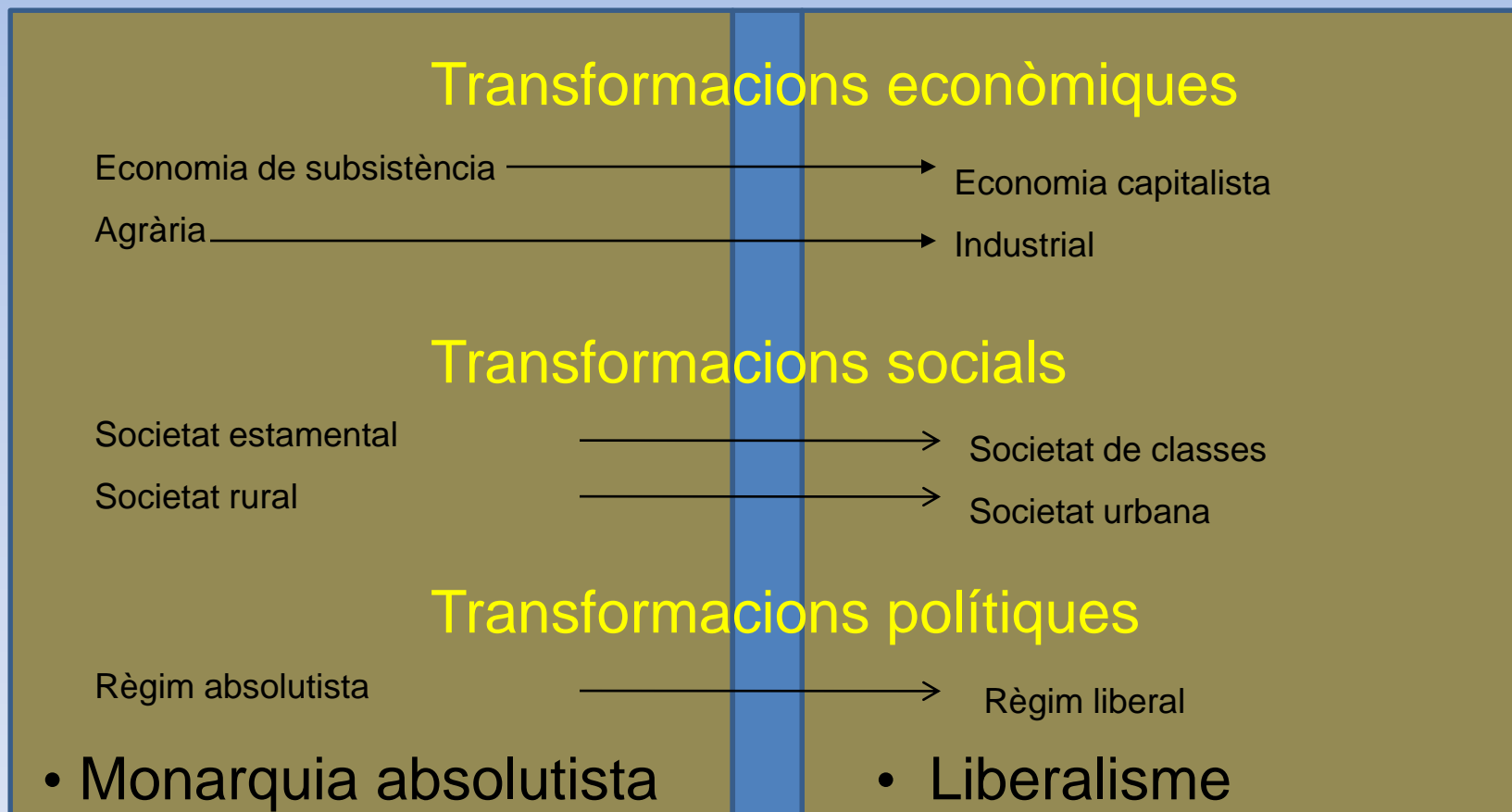
Tema 4.

ECONOMIA I SOCIETAT DEL SEGLE XIX

EL PROCÈS INDUSTRIALITZADOR I LES TRANSFORMACIONS AGRÀRIES

Què va significar la revolució industrial?

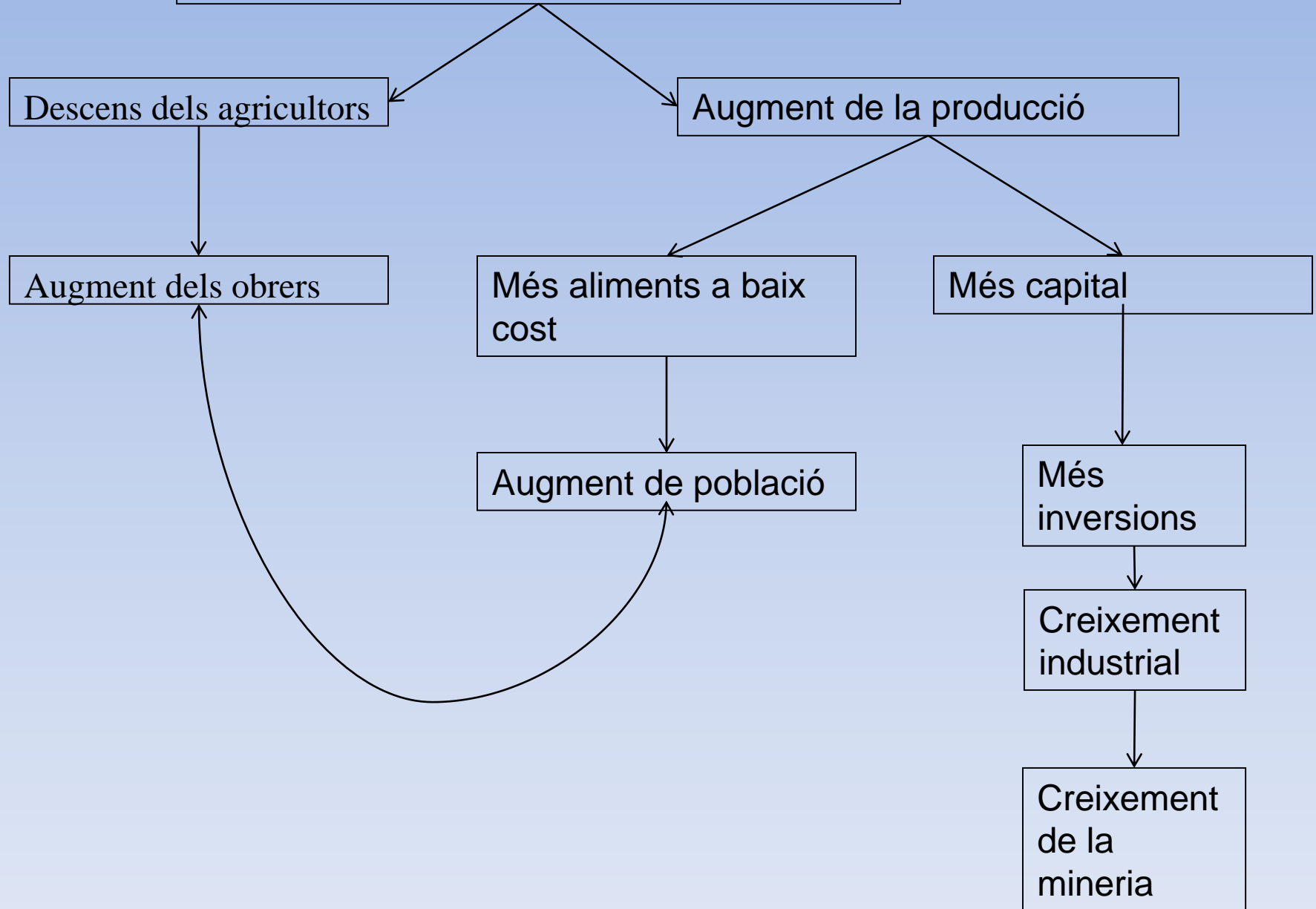

Elements que van afavorir i provocar la revolució industrial

- Augment de la producció agrària
- Existència d'una mà d'obra
- Suficient capital
- Expansió del comerç
- Innovacions tècniques
- Mentalitat empresarial
- Marc polític favorable

Avenços a l'agricultura

Transformacions agràries

- Ampliació del comerç agrari
- A Catalunya les rendes i els drets

senyorials eren inferiors a la resta d'Espanya = cens emfitèutic

↓
Pagament d'un cens al senyor = contracte a perpetuïtat.

- Abolició del règim senyorial (eliminació dels privilegis i de la vinculació)
- Desvincular la propietat
- Desamortització

+ recursos per modernitzar l'economia = +consum = + producció = + ingressos.

Domini directe: Domini del senyor sobre les terres. Les pot cedir a un pagès perquè les treballi a canvi de pagar uns impostos (cens emfitèutic)

Domini útil: Drets d'ús d'un pagès sobre terres cedides per un senyor.

Rabassa morta: Contracte propi de les zones vitícoles. Rabassaire.

Les terres passen a nous propietaris interessants en fer-les treballar.

CATALUNYA

Desamortitzacions irrellevants. Mendizabal: 4.97% del total espanyol

+

Madoz: 4.58 % del total espanyol

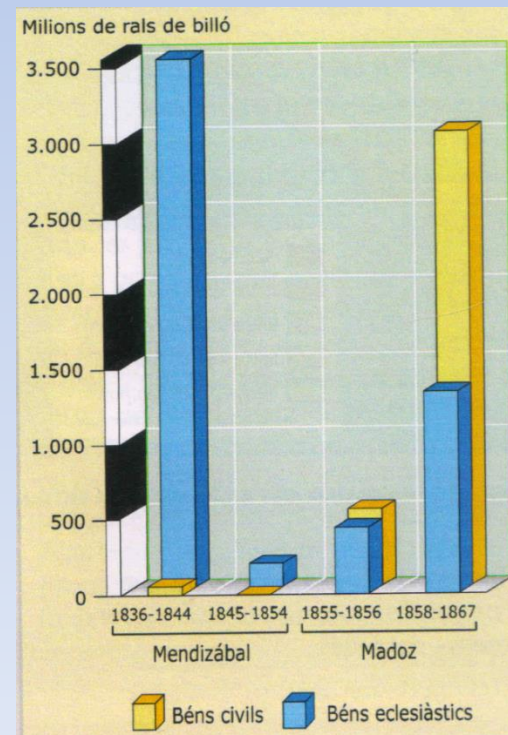
Existeix una agricultura destinada a la venda al mercat = comerç important.

=

Gran dinamisme de l'economia catalana.

Agricultura especialitzada: La vinya (a més de les oliveres i arbres fruiters)

Davant del monocultiu de vinya es perd el de blat (caldrà importar per abastir la població)

L'agricultura a Espanya

Causes principals de la limitada modernització de l'agricultura a Espanya:

- Condicions climatològiques
- Terres amb baixa qualitat
- Les terres es troben en mans de persones amb poc interès comercial i modernitzador.

Baixos rendiments = pobresa = fre al procés industrialitzador.

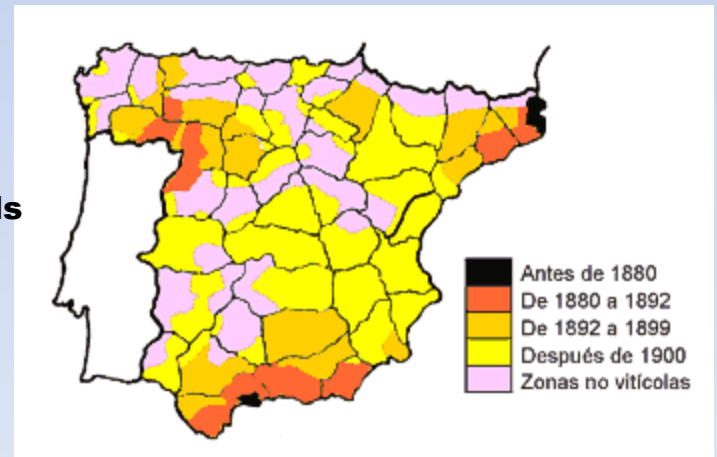
Estructura de la propietat desfavorable: Minifundis i latifundis.

El blat esdevé el producte agrícola més important fins la primera meitat del segle XX (40 % de la producció)

Cal destacar també l'olivera, cítrics i vinyes + ramaderia de la zona cantàbrica.

La crisi de la fil·loxera

- Prové de França
- Greu crisi agrària (la fil·loxera + importació excessiva de blat)
- Es planten ceps americanes
- Afecta als contractes de rabassa morta = conflicte amb els rabassaires
- 1896 Contractes d'arrendament i parceria = final del conflicte

El creixement demogràfic

- Millor dieta (**Revolució agrícola**)
- **1720** darrera **Pesta Negra**
- **1796** vacuna contra la verola de Jenner
- Milllores d'higiene
- **1846** Anestesia parcial

1717 (7.5 milions/hab) -----1787 (10.5 milions/hab) = augment del 40%

Segle XIX = augment demogràfic inferior a la mitjana europea per:

1808-1880

- **Manca de millores sanitàries i higièniques**
- **Pobresa**
- **Epidèmies (febre groga, verola o còlera)**

1880-1930

- Milllores sanitàries i higièniques
- Millor dieta alimentària
- Disminució de les epidèmies (1918 Febre groga. 19000 morts)
- Planificació de la descendència

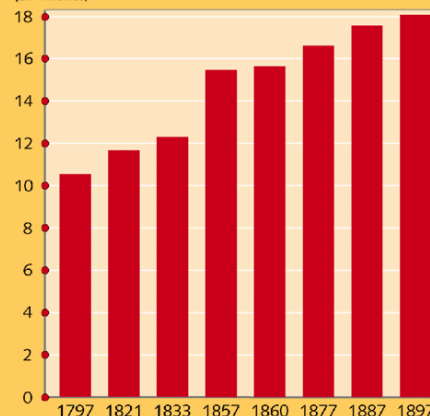
Augment demogràfic intens a la perifèria i la capital.

Finals del segle XIX = 18.1 milions d'habitants

EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA EN DIVERSOS PAÏSOS D'EUROPA
(en milions d'habitants)

	1800	1900	Percentatge d'augment (1800-1900)
Alemanya	24,5	50,6	106,5
Bèlgica	3,0	6,7	123,3
Espanya	11,5	18,6	61,7
França	26,9	38,5	40,6
Gran Bretanya	10,9	37,0	239,4
Holanda	2,2	5,1	131,8
Itàlia	17,2	32,5	89,0
Irlanda	5,0	4,5	10,0
Portugal	3,1	5,4	74,2
Suècia	2,2	6,7	123,3

Evolución de la población española en el siglo XIX
(En millones)

El creixement demogràfic a Catalunya

- Meitat del segle XIX = intensificació de l'augment demogràfic
- Descens de la mortalitat + augment de la natalitat
- Arribada d'immigració i moviments de població

1797	1900	1930
0.9	1.9	2.7
milions/hab		

↓
De zones més rurals a industrials (Barcelona, Sabadell, Terrassa, Manresa)

De l'interior a la costa

Exemple: Es perd el 40% de la població de l'Alt Pirineus

LA URBANITZACIÓ DE CATALUNYA

	1842	1857	Augment en %
Barcelona	129.340	227.991	76,3
Sabadell	8.055	13.945	73,1
Terrassa	4.783	8.721	82,3
Manlleu	1.991	4.220	112,0
Manresa	12.757	15.264	19,7
Igualada	10.095	14.000	38,7
Mataró	13.010	16.595	27,6
Vic	10.667	13.712	28,5

→ **1930 Un milió d'habitants**

Inici del segle XX: la població espanyola majoritàriament és rural i agrícola.

70 % ----- Poblacions de menys de 20000 habitants (la meitat en població <5000 hab)

Catalunya: 1800---- 2 de cada 3 habitants residien a poblacions amb menys de 2000 hab.

1900---- 1 de cada 3 habitants residien a poblacions amb menys de 2000 hab.

La immigració i moviments migratoris

Es produeixen majoritàriament a les darreres dècades del S.XIX i principis del XX. De dos tipus:

- Fins a l'inici de la I Guerra Mundial - Emigració: D'Espanya a Amèrica Llatina (Destaca els territoris de la cornisa cantàbrica i Canàries)
- A partir de 1918: De les zones rurals a les urbanes industrialitzades. Destaca Catalunya que rep més de la meitat dels moviments migratoris de l'Estat entre 1911 i 1930

Catalunya

S.XIX = 2/3 parts dels emigrants catalans

ho fan a Cuba i Puerto Rico

Exportar el vi i importar cotó

Plataforma de distribució a Amèrica.

S'aturarà amb la Guerra dels Déu Anys o

Guerra Larga

PROCEDÈNCIA DELS IMMIGRANTS A CATALUNYA L'ANY 1930

La industrialització

Inicis del procés industrial

Al XIX Espanya està molt endarrerida respecte a altres potències europees.

Catalunya i més tard el País Basc esdevindran les fàbriques d'Espanya.

La llana és substituïda pel cotó i el lli (S.XVIII) --- Manufactura (fabriques d'Indiannes) = inici d'una burgesia emprenedora i modernitzadora.

Afecten a l'economia = Guerra Independència + Guerres independència de les colònies

1827 Mesures proteccionistes

Sorgiment de les primeres fàbriques a Barcelona (Bonaplata, Vilaregut, Companyia, etc...)

Barcelona controla el comerç tèxtil interior (+ 90% de la quota de mercat)

La introducció tecnològica (El vapor). Primer període d'industrialització (fins a 1861)

Les berguedanes ----- Noves màquines (mule jenny, **selfactines***, cartwgrigth, etc.) = - cost = - preu = +demanda

Mecanització de la filatura més que del tissatge.

Inici de les Bullangues.

Vapor = augment del carbó (manca a Catalunya) ----- Importació de Regne Unit

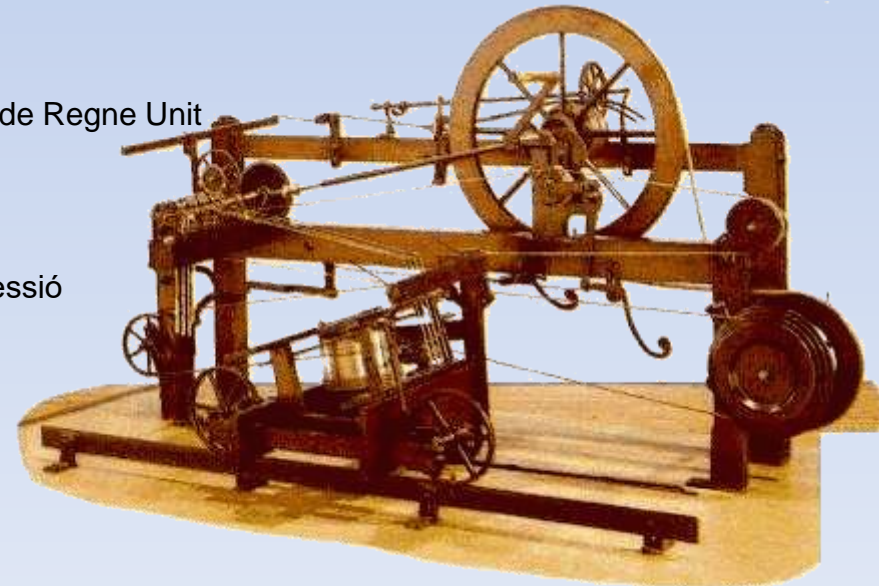
Les primeres fàbriques es situaran a la costa per abaratir costos.

Aquest període d'esplendor finalitza amb l'inici de la Guerra de Secessió dels EEUU (1861-1865) = "Fam del cotó"

A partir de 1874 s'inicia una nova fase de creixement

Mecanització del tissatge

Energia hidràulica (1869) = Turbina hidràulica (no necessita carbó)

*1854 (Inici del bienni progressista) atac a fàbriques amb selfactines.

LES INNOVACIONS DEL SECTOR TÈXTIL

1700

1733

lançadora volant

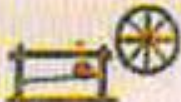
1764

Spinning jenny

1785

teler mecànic

filadora

teixidor

peça de tela

La indústria tèxtil

Al segle XVIII a Catalunya = important indústria manufacturera d'indianes.

1802 Es prohibeix importar filatures de cotó.

Guerra d'independència + independència de les colònies = baixada de la producció a Catalunya.

1827 Es prohibeix la importació de manufactures de cotó

1832-1833 Apareixen les primeres indústries mecanitzades a Barcelona (Ex: Bonaplata, Rull i Companyia, etc.). Es fan servir més en els fusos mecànics que no pas en els telers.

Mecanització de la indústria tèxtil (1830-1860)

1833 Utilització de la primera màquina de vapor.

I^a Guerra Carlina

Els aranzels van contribuir a que la indústria tèxtil catalana controlés el mercat interior.

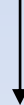
Als voltants de 1860 el 90% dels productes de cotó de l'estat sortien de Catalunya.

1861-1865 Guerra de Secessió dels EEUU = Crisi del sector cotoner (fam del cotó)

1864-1866 Fallida de la xarxa ferroviària catalana

1860 crisi financera

De 1874-1890 Millora de la maquinaria + Control del mercat colonial + proteccionisme + substitució energètica (carbó per aigua) = reactivació del sector = FEBRE D'OR

+ capital = + inversions = sorgeixen noves entitats de crèdit + augment de la inversió borsària especulativa = fallida del sistema (banc de crèdit Hispano Colonial)

A partir de 1869 = energia hidràulica per moure les màquines = no carbó = - costos de producció.

Conques del Ter i del Llobregat

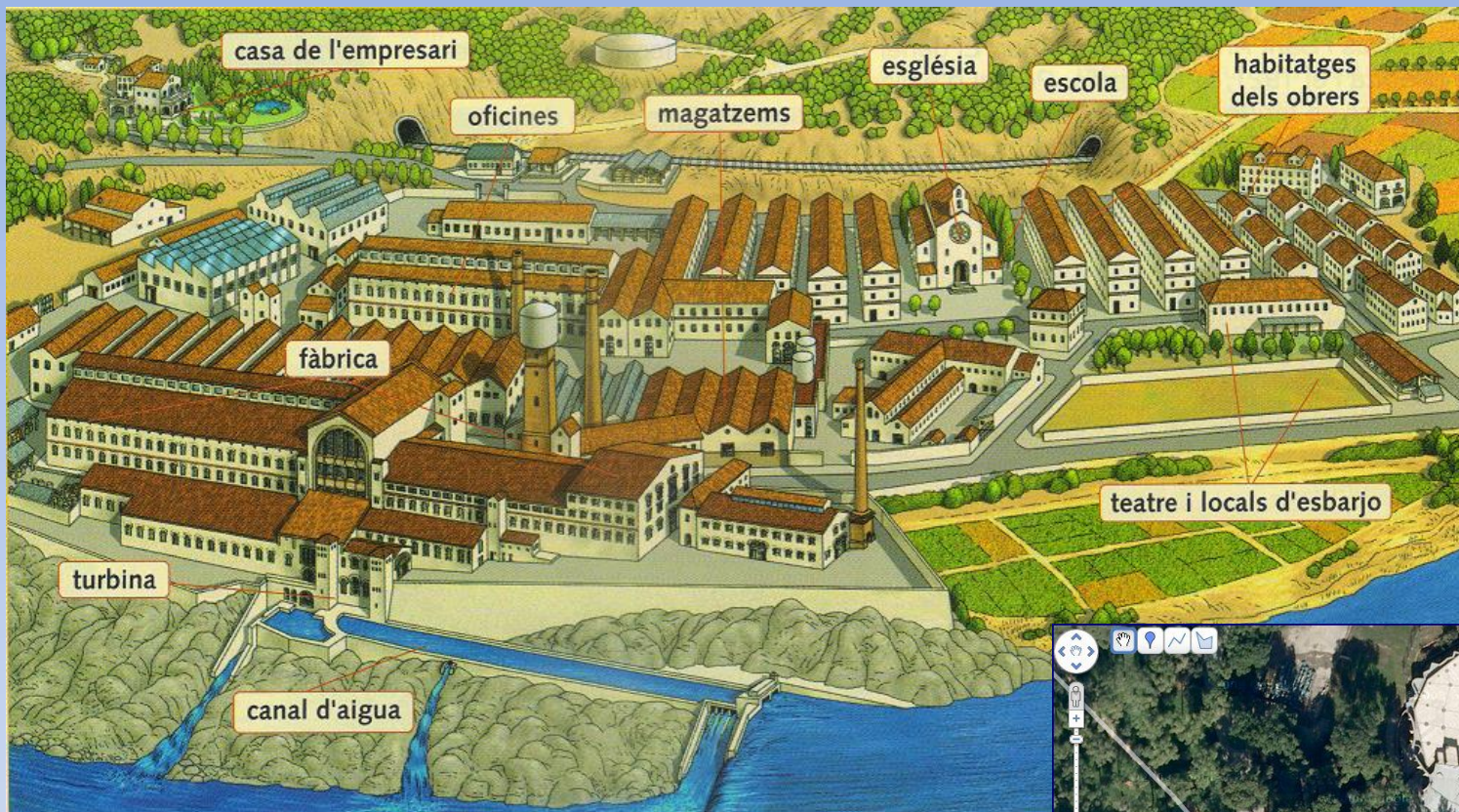

Sorgeixen les primeres colònies industrials

Nou tipus de relació social (paternalisme)

DESAVANTATGES

- cabal = -producció
- + cost en transport

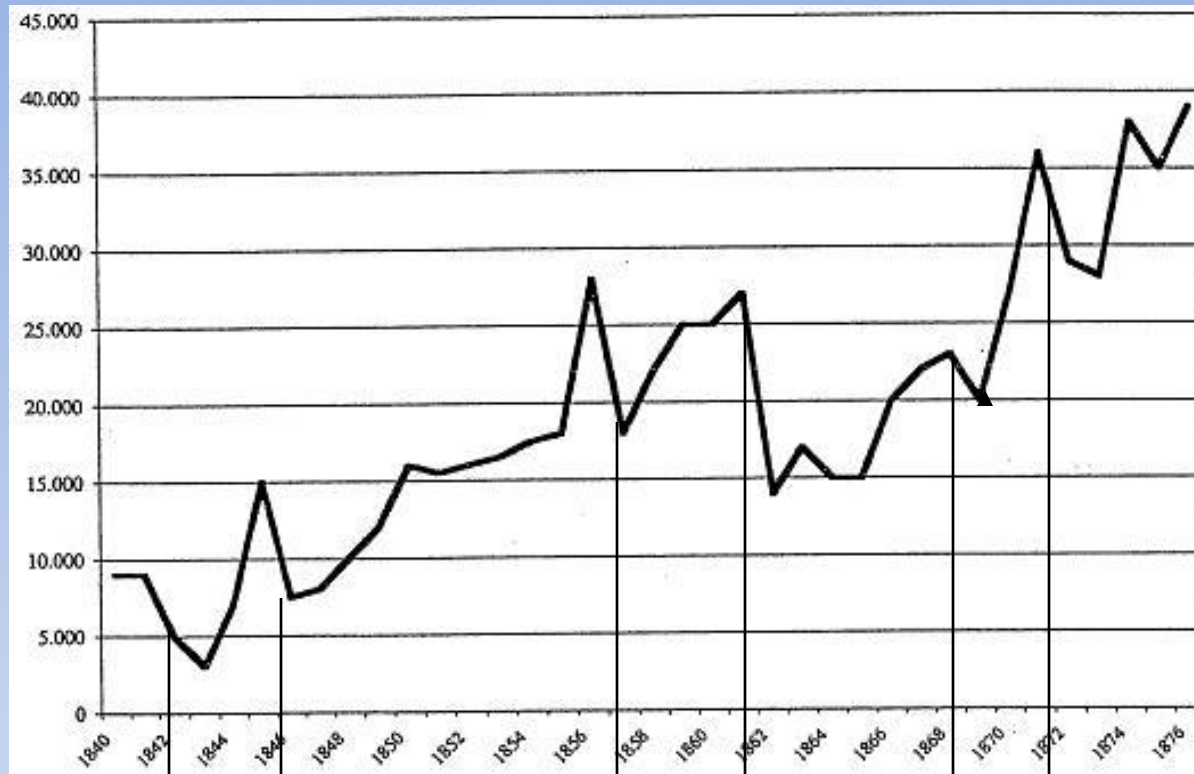
AVANTATGES

- Energia gratuïta
- Mà d'obra més barata
- Menys conflictes obrers

La colònia Güell

Importació de cotó

1842 Espartero i la seva política lliurecanvista (relacions amb Gran Bretanya)

1846-47 Crisi general europea.

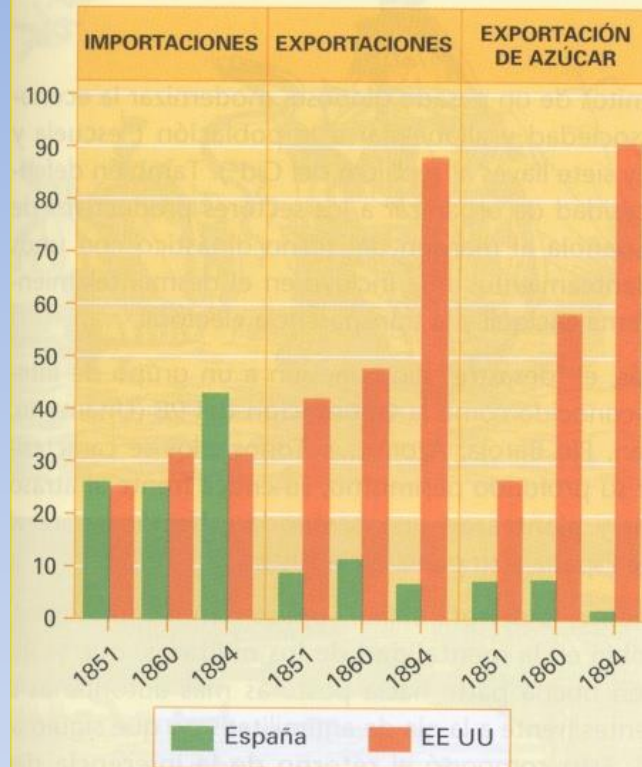
1857 Males de collites de 1856-57.

1861-1866 Guerra de Secessió Nord-americana = Fam del cotó

1870 Lliurecanvisme implantat a partir de la "Gloriosa"

1872-73 Període més convuls del sexeni revolucionari. III Guerra Carlina, fracàs del regnat d'Amadeo I de Savoia, proclamació de la I República i moviment cantonalista.

IMPORTACIONES Y EXPORTACIONES CUBANAS A ESPAÑA Y EE UU (% sobre el total)

Altres indústries importants a Catalunya van ser:

- La química (tints)
- Metal·lúrgica (maquinària)
- Paperera i de suro.

= necessitat de capital = intents de crear una banca pròpia.

1860 Neix la Borsa de Barcelona

Característiques de la indústria catalana

Indústria lleugera = -capital i de procedència familiar.

Petites i mitjanes empreses

Grans empreses (minoritàries) que fan sorgir la complementarietat.

Mancança de matèries primeres = importacions = importància del port de Barcelona.

A Espanya hi havia poca demanda = + cost = - competitivitat internacional = proteccionisme econòmic.

La mineria (Catalunya no té abundància de minerals)

Expansió donada per:

- Augment de la demanda internacional
- Avenços de les tècniques d'exploració
- Legislació minera a partir de 1868

Enorme importància (a partir de 1860). Plom, coure, zinc, ferro o mercuri.

El carbó

Primer període: Màlaga (1826 - 1856)

Baixa producció

Dificultat d'obtenir carbó de coc

- Fins a meitat del segle XIX: Màlaga (inici indústria siderúrgica) però la mala qualitat (carbó)+ difícil extracció = dificultat adquisició de carbó

Segon període: Astúries (1864-1879)

1840 explotació dels jaciments de carbó

Únic lloc de la península amb carbó natural

1868 (representa el 46% de la producció siderúrgica espanyola)

1876 El coc gal·lès a Biscaia (a canvi de mineral de ferro)

- A partir de 1868 -1874 Astúries (més quantitat + proper a la costa = descens dels costos) —————> Trasllat de la indústria siderúrgica (Altos Hornos de Biscaia)

- 1869 Disminueixen els aranzels sobre el carbó = manca de competitivitat
- Ajudes de l'estat = la mineria del carbó experimentarà un gran augment.

La indústria siderúrgica

Primer període: Andalusia

1826 A prop de Marbella en crea els Altos Hornos Heredia

El carbó (vegetal) no permet assolir elevades temperatures pel ferro colat.

Decadència a mitjans del segle XIX

Segon període: Astúries (1864-1879)

Únic espai amb carbó mineral (baixa qualitat)

Molt car

Es comencen a traslladar a prop de les mines fàbriques siderúrgiques.

Tercer període: Biscaia (a partir de 1876)

Bilbao adquireix carbó de coc de gal·lès = + barat i més qualitat = carbó asturià ja no pot fer competència. Eix: Bilbao - Cardiff

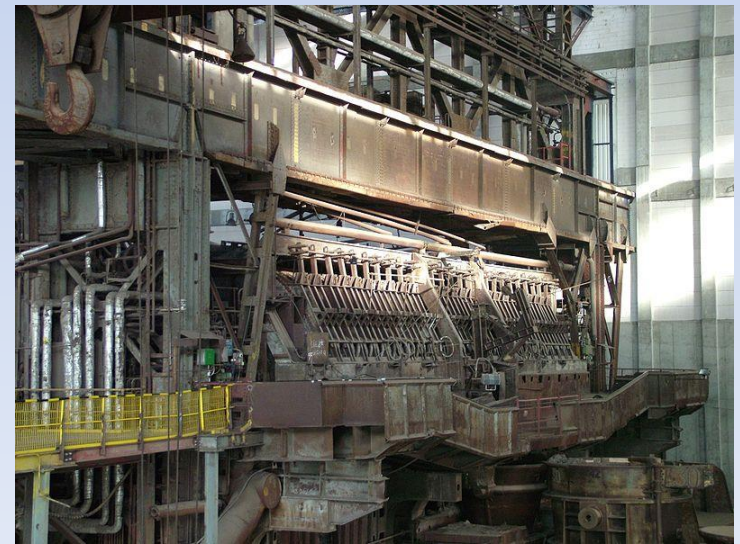
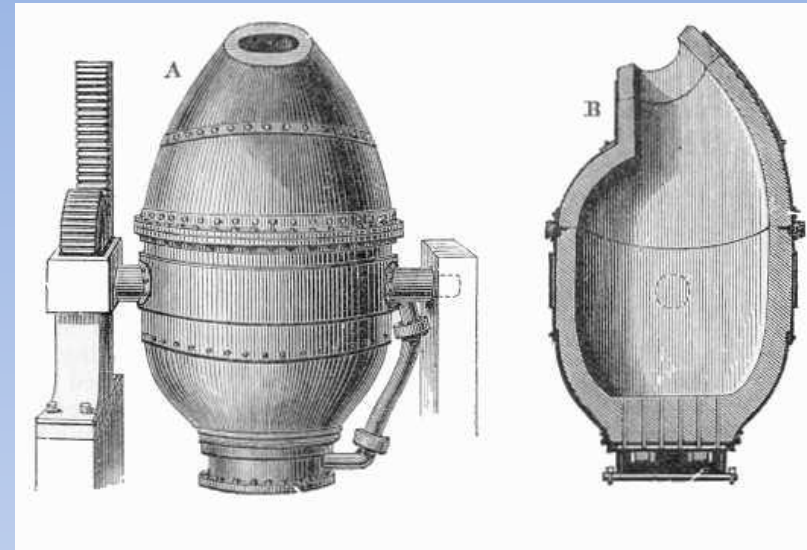

1882 Sociedad Anònima Altos Hornos y Fábrica de Hierro Acero de Bilbao.

1885 Instal·la el primer convertidor de Bessemer

Mineral de ferro

- El mineral de ferro de Biscaia no tenia fòsfor = convertidor de Bessemer.
- Espanya esdevé el principal exportador (manca de demanda interior) de mineral de ferro d'Europa = + capital

La siderúrgia permet = indústria de béns d'equipament (construcció mecànica i naval. Relacionat amb l'important comerç marítim)

Sorgeixen els primers bancs que inverteixen fortament en indústria:

Banco de Vizcaya (1902)

Banco de Bilbao (1856)

La principal diferencia amb Catalunya és que la indústria basca es diversificarà aviat.

La siderúrgia biscaïna esdevé la més important d'Espanya durant tot el segle XX

Situació a finals del segle XIX

Zones fortament industrialitzades:

Catalunya

País Basc

La resta del país experimenta un augment basat sobretot en el comerç agroalimentari = + capital = sortiran les primeres indústries.

Resum de la industrialització a Espanya i Catalunya

DEMOGRAFIA

A nivell europeu: representa un augment poc significatiu.

A nivell interior: augment demogràfic progressiu amb un percentatge superior a Catalunya.

Millors sanitàries i higièniques

Ampliació, reestructuració i dotació de serveis a les ciutats

Millors, encara que escassa alimentació

Emigració (de l'interior a la costa = ciutats industrials)
Més creixement demogràfic

AGRICULTURA

- Privatització del terreny agrícola (durant la primera meitat del segle XIX) = abolició del règim senyorial + desvinculació de la terra

- Desamortitzacions: Mendizabal (1836) i Madoz (1855)

No es produeix en cap moment una revolució agrícola sinó petits canvis allunyats dels enormes avenços europeus. Això implica:

- Campesinat pobre (crisis de subsistències) = no poden comprar productes sorgits de l'empresa.

- Manca de mentalitat empresarial dels responsables del territori agrícola = manca d'inversors

- Principals productes exportats: vi, oli d'oliva i taronges.

MINERIA I INDÚSTRIA SIDEROMETAL·LÚRGICA

Carbó

Màlaga (primera meitat del segle XIX): Carbó (poc i car) = primeres indústries metal·lúrgiques.

Astúries (1864-1879) (Més fàcil d'extreure i més quantitat = + econòmic)

Ferro

Biscaia: Gran quantitat (sense fòsfor) = gran exportació = importació de carbó de gal·lès = augment de la indústria siderúrgica.

Diversificació industrial: empreses de construcció mecànica i naval

Banco de Bilbao i Banco de Vizcaya

Catalunya: Millor sistema de propietats (propietats actives)

Importància de la viticultura

Manca de la producció de cereals = dèficit alimentari

INDÚSTRIA TÈXTIL

Centrada a Catalunya

Mentalitat empresarial

Utilització de la màquina a vapor:

- 1830-1861 Primera mecanització

- 1874-1890 Segona mecanització

Indústria que utilitza carbó o aigua

Les vies de comunicació: el ferrocarril

Iniciat a meitat del segle XIX (1830 ja estava finalitzada la primera línia de ferrocarrils a Gran Bretanya)

1848 Barcelona - Mataró

Primera etapa: expansió (1855-1866)

→ **1855 Llei General de Ferrocarril** = expansió fins el 1866 (intervenció d'empreses estrangeres)

1866 CRISI FINANCERA (cauen les accions del ferrocarril a la Borsa)

1873-1900 Es continua la expansió fins el primer terç del segle XX

} Importància de les subvencions (km de via)

→ Xarxa centralitzada des de Madrid → Manca de planificació (sectors importants no comunicats)

Major amplada a la estàndard europea → Canviar les mercaderies a la frontera francesa = + cost.

Possibilitat d'importar sense aranzels materials necessaris per a la construcció = el ferrocarril gairebé no repercuteix al sector metal·lúrgic.

Segona etapa a partir de 1874

Només continuen actives la MZA i la Companya del Nord

El ferrocarril va ser important pel:

- Comerç interior tant agrari com tèxtil

LA RED DE FERROCARRILES EN EL SIGLO XIX

Comerç

Estretament lligat al transport

Comerç exterior:

Primera etapa (1815-1850): Creixement modest.

Exportacions

Importacions

Oli i vi

Teixits de cotó i lli

Segona etapa (1850-1900): augment per l'expansió del comerç internacional

Europa: França i Gran Bretanya

Comerç amb les colònies (exportació d'aiguardent i vi) ----- Permet l'arribada del capital per adquirir carbó gal·lès i cotó americà

El canvi energètic

Es va realitzar en dues etapes:

1880-1914: Destinat a l'enllumenat dels carrers de les ciutats. A partir de la combustió de carbó.

1914-1930: ús industrial. Catalunya es centrà en la hidroelèctrica.

El petroli + l'electricitat = sorgeix l'automòbil= revolució del transport durant la primera meitat del segle XX.

Ex: Hispano-Suiza (1904) Barcelona

Finals del XVIII Telègraf

20's Telèfon i ràdio + l'expansió dels transports (tramvies, ferrocarrils, autobusos)

Serà durant la primera part del segle XX que apareixen altres comunitats industrialitzades com Madrid, Alacant, Aragó, etc.

SOCIETAT I MOVIMENTS SOCIALS AL SEGLE XIX

D'una societat estamental a una de classes

Procés lent que s'anirà realitzant durant el segle XIX.

La petita reforma agrària + l'inici de la industrialització + implantació del liberalisme = fi de la societat estamental.

Significarà:

- Igualtat jurídica
- Igualtat de responsabilitats fiscals
- Drets polítics ?

Les classes altes

- Baixa noblesa: perdrà privilegis senyorials -----La gran majoria esdevindrà classe mitjana (Només uns pocs seran alta societat)
- L'alta noblesa tindrà la majoria del patrimoni durant la primera meitat del S.XIX (privatitzant la terra + desamortització)
  - A finals de segle:
    - Manca d'interès pels negocis (la pujada dels preus = - capacitat adquisitiva)
    - La seva mentalitat poc estalviadora i el luxe els fan perdre valor a finals de segle
    - Poder polític al voltant i recolzant a la cort (Isabel II) = “Camarilles”
    - El seu estil de vida va ser imitat en alguns casos per la burgesia més adinerada.
- Església: havia perdut propietats (desamortitzacions). Mantenia un fort poder polític i social que es veurà reforçat amb la Restauració Borbònica.

- Burgesia: propietaris industrials, agraris o comercials.
  - Burgesia comercial i financera (Grans empresaris, industrials, bankers, etc.)
    - Es centraven a la capital (provenien de diferents territoris de l'Estat)
    - El seu capital prové en molts casos de : L'especulació en borsa, accions del Ferrocarril i contractes estatals.
  - Burgesia agrària (Grans terratinents, part de l'alta noblesa, etc.)
    - S'enriqueixen amb les desamortitzacions.
    - Viuen a les ciutats i recolzaven als moderats (proteccionisme)
    - El seu capital prové en molts casos de l'especulació més que no pas en la inversió i reforma agrària.
  - Burgesia industrial(Grans terratinents, part de l'alta noblesa, etc.)
    - Catalunya i País Basc
    - Afavorien polítiques moderades i proteccionistes
    - Industrials catalans: 1833-1868 Període d'esplendor
    - 1826 Comissió de fàbriques de Filats, Teixits i Estampats de Cotó
      - 1847 Junta de Fàbriques
    - 1869 La junta de Fàbriques+ l'institut Industrial de Catalunya = Foment del Treball Nacional
    - 1886 Cambra de comerç
    - No participen activament el política (excepte per aconseguir lleis beneficioses = proteccionisme)

Eren una minoria i disposaven d'un enorme capital (adquirien títols nobiliaris)

Tenien un fort control polític (tant estatal com provincial i local)

Un altíssim nivell de vida (Oci i luxe):

- Òpera
- Teatre (Liceu, el palau de la Zarzuela, etc.)
- Hipòdrom
- Festes d'ostentació

1844 Societat del Liceu

Vivien en grans mansions o palaus al centre de les ciutats.

Ampli número de servei domèstic.

Fills: Estudis universitaris, viatges i llocs de responsabilitat a nivell laboral.

Filles: Matrimonis que asseguressin la posició social o la milloressin.

Molt vinculada a la religió, vida exemplar i familiar.

Importància de la imatge i l'aparença = honor prestigi i reconeixement social

Les classes mitjanes

- Conjunt heterogeni (petits propietaris agrícoles, figures amb categories mitjanes de l'exèrcit, funcionaris, administradors de l'estat, comerciants, professionals liberals, etc)
- Eren pocs (aprox.5% de la població)
- Disposaven d'una economia superior a la de jornalers i proletaris.
- Aconseguien arribar a final de mes amb certa dificultat
- Ideologia conservadora (por a ser proletari)
- No podien votar (sufragi censatari) però recolzaven el paper i la política de l'alta burgesia.
- Imitava la vida dels burgesos
- No participen activament en política
- Oci: cafès, balls, braus, cabarets, etc.

Les classes populars o baixes

La gran majoria de la població espanyola (artesans, camperols pobres, jornalers sense terra, el nou proletariat.)

- Grups urbans i artesans:

- La majoria es dedicaven als serveis (botiguers, mossos de comerç, servei domèstic o petits venedors autònoms)
- Els sectors gremials (destacats a Espanya fins el regnat d'Isabel II) = productes manufacturats.
  - A Catalunya els menestrals (Obrers qualificats. Futurs partidaris del partit demòcrata i més tard federalistes)
- Activitats de servei: enllumenat públic, neteja dels carrers, etc.)
- Els funcionaris i empleats de bancs es troben entre les classes populars i les mitges.

- La pagesia espanyola:

- Durant el segle XIX la majoria de territoris són agrícoles.
- Els antics propietaris es fan amb més terres a partir de les desamortitzacions.
- La terra queda concentrada en poques mans (Castella, Andalusia i Extremadura)
- Amb la privatització i fi del règim senyorial = expulsió dels antics camperols i establiment de contractes (jornalers) = època de més fam i pitjors condicions que a l'Antic Règim = migració i aixecaments rurals.
- Enorme analfabetisme (66 % de la població)
- Jornalers a principi del segle XIX 3.600.000. A mitjans del XIX hi havien 5.400.000
- Finals del XIX trobem: Petit propietari - Arrendatari - Jornaler sense terres
- El poder del cacic era enorme.
- L'església tenia un paper enorme a la societat rural.

- La pagesia a Catalunya:

- El contracte d'emfiteusi = permetia al pagès treballar lliurement la terra
- Amb les desamortitzacions es permet que els emfiteutes puguin adquirir en propietat la terra.
- Hi han altres camperols lligats per contractes: masoveria (casa i terres per un %), parceria (4-10 anys) o rabassa morta.
- L'augment demogràfic provoca la saturació al camp (alguns han d'emigrar a la ciutat=futurs obrers)

- Un nou grup social: el proletariat
  - Sorgeix a Catalunya amb el procés industrialitzador (operaris --- proletaris)
  - 1760 = 10.000 operaris   Meitat del XIX = 100.000 operaris
  - El patró compra la força de treball d'un obrer a canvi d'un salari = aquesta és la única norma o condició.
  - Jornades laborals: 12-14 hores (condicions miserables. Foscor, soroll, sense ventilació, etc...)
  - Nens a partir de 7 anys i dones
  - Cases (barraques) velles, sense serveis = malalties infeccioses (tuberculosi o còlera) = esperança de vida de 19 anys (1850)
- Oci: cabarets, balls revetlles, però sobretot a les tavernes.
  - Si les classes més afavorides anaven a l'òpera les classes baixes aniran a veure sarzuela i curses de braus.
  - Amb l'alfabetització sorgiran ateneus, cases del poble i cercles obrers
  - Al camp no es produeixen canvis.

Anys	Homes	Dones	Total
1860	.....	.....	29,1
1900	33,9	35,7	34,8
1910	40,9	42,6	41,7
1920	40,3	42,1	41,2
1930	48,4	51,6	50
1940	47,1	53,2	50,1
1950	59,8	64,3	62,1
1960	67,4	72,2	69,9
1970	69,6	75,1	72,4
1975	70,4	76,2	73,3
1980(1)	72,5	78,6	75,5
1990(1)	73,4	80,5	76,9
1995(1)	74,2	81,5	77,8
1999(2)	-----	-----	78,0

(1).INE: Tablas de Mortalidad

(2)Informe sobre el Desarrollo humano 1999.ONU

Esperança de vida

Una nova societat

Economia de mercat a partir de contractes:

- Renda de la terra (Terra)
- Benefici (Capital)
- Salari (Treball)

“Les nostres filatures i fàbriques de teixits mecànics tenen assenyalades 69 hores de treball setmanals, dividides en 12 per dia, i el dissabte, que conclouen a les 4 de la tarda, hora en què netegem les màquines; a les fàbriques del Ter, són 13 hores la durada del jornal diari.”

La ciutat

Creixement inferior a altres països europeus per la manca d'indústria.

Barcelona (migració de l'interior a la costa i d'altres províncies espanyoles)

1900 té el 27.1 % de la població catalana (S'annexiona Gràcia, Sants, Sant Andreu, etc)

Problemes d'habitabilitat i sanitat

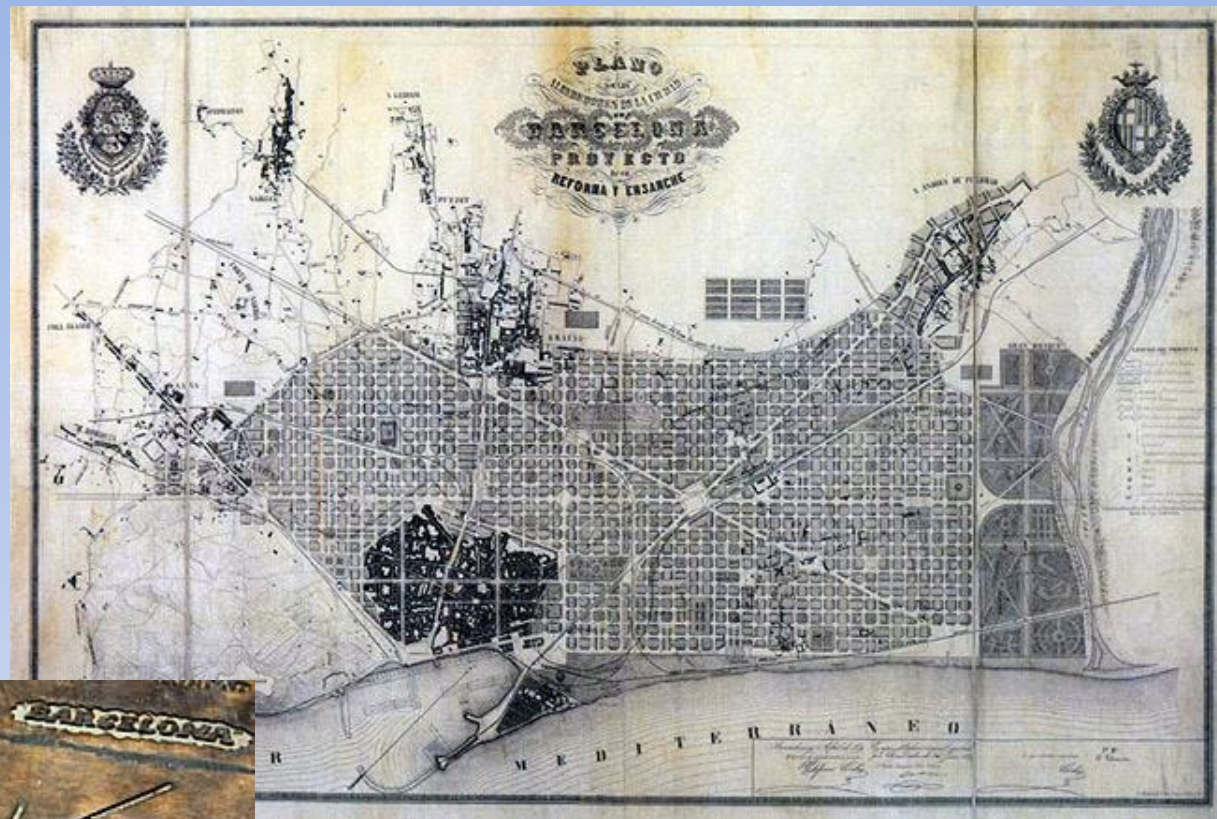
1854 Autorització d'enderrocar les muralles.

1854-1859 Ildefons Cerdà ----- Pla de l'Eixample de Barcelona

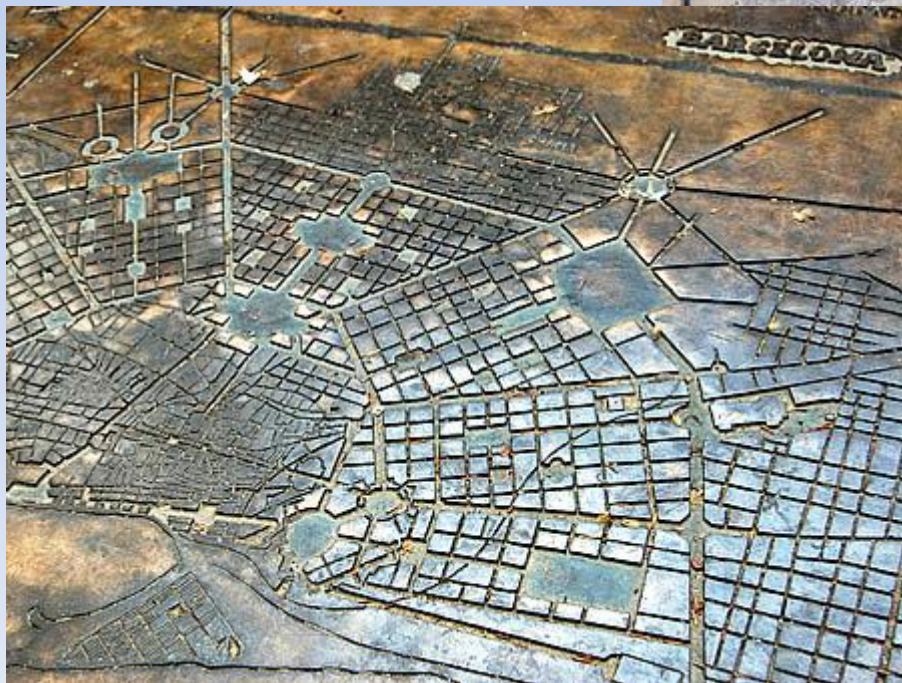
Altres ciutats catalanes i espanyoles inicien projectes urbanístics.

Pla d'Ildefons Cerdà (1855)

Proposta de Rovira i Trias (1860)

El projecte té present l'enllumenat, els transports (Carruatges, ferrocarrils, etc...)

Sistema de clavegueram, aigua potable, espais verds i oberts.

Sindicats obrers a Catalunya

No existeix cap normativa respecte a les relacions laborals.

Les associacions obreres estaven prohibides.

1820 Inici del *luddisme* (1835 fàbrica Bonaplata)

De denunciar a les màquines es passa a denunciar la seva situació precària = **Societats de socors mutus** (a partir de 1839)

Els obrers paguen una petita quota.

Ajuda en cas d'atur, malaltia i també assistència dels familiars en cas de mort

1840 Es modifica l'allargada de les peces tèxtils = no hi ha augment de sou = disminució de salari.

Associació de Teixidors de Barcelona (Vinculada a la Societat de Protecció Mútua). Primer sindicat espanyol.

Sorgeixen a altres sectors = vaga com a principal forma de lluita (importants durant la Regència d'Espartero)

1844 es prohibeixen les associacions.

El conflicte de les selfactines

Bienni progressista s'autoritzen de nou les associacions obreres.

Augment de preu dels aliments + introducció de les selfactines = 1854 crema de fàbriques amb aquesta maquinària.

Por entre els empresaris que es veuen obligats a augmentar el sou i signar contractes col·lectius.

L'augment i el poder de les associacions obreres provoquen el malestar dels empresaris:

- Es torna a prohibir l'obrerisme
- Es declara el estat de setge
- Execució de Josep Barceló.
- Anul·len els contractes col·lectius.
- S'imposa l'acomiadament lliure

1855 La primera vaga general (liderat pel sindicat La Unión de Clases)

Intervenció de l'exercit (O'Donell). 403 obrers morts.

1857 (amb els moderats) Es prohibeixen les associacions obreres.

El conflicte agrari

1840 Període de males collites + augment de la població agrària assalariada (jornalers) = període de misèria i pobresa. Influenciat i recolzat intel·lectualment pel socialisme utòpic.

Crema de collites i matança de bestiar (sobretot a Andalusia).

1855-1861 s'agreuja el problema. Insurreccions que s'inicien a Andalusia i tenen repercussió a Aragó, Castella = intervenció i repressió de l'exercit . A Loja (Granada. 1861) s'organitzen 10000 jornaleros liderats per Rafael Pérez del Álamo. Va tenir repercussions a 43 poblacions.

1868 2.400.000 jornaleros (150.000 obrers)

1870 Sorgeix el bandolerisme a Andalusia.

La fam i la precària situació al camp extremeny, andalús i castellà van apropar aquests sectors a les idees socialistes i anarquistes.

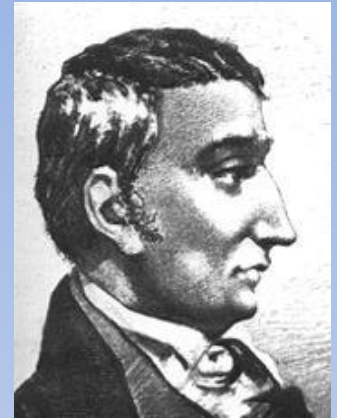
Socialisme utòpic (1815-1848)

1839 Terme utilitzat per Louis Blanqui + Marx i Engels (Manifest Comunista)

Influenciats per la ideologia de Rousseau (la bondat innata de l'ésser humà)

Idees principals:

- Societat ideal a partir de la pau, l'harmonia i la igualtat.
↓
Per aconseguir-ho no faran servir
La força, ni la violència ni revolucions ni vagues.
- No analitzen les causes del capitalisme encara que el critiquen i mostren el seu rebuig
- Proposen actes de solidaritat, filantropia i amor fraternal.

A Espanya va tenir una gran importància a principis del segle XIX les idees de Charles Owen Saint Simon i Charles Fourier (falansteris)

1830 Diari “El vapor” a Barcelona.

Destaquen els articles de Felip Monlau i Narcís Monturiol.

A Andalusia destacarà Joaquim Abreu (defensor dels falansteris) els intentarà establir a Cadís.

A nivell polític el primer obrerisme va estar lligat al republicanisme federal (els enfrontaments polítics el van anar allunyant de la política) + introducció de les idees internacionalistes = posició a Catalunya apolítica.

L'internacionalisme (1868-1874)

1864 S'inaugura la Primera Internacional a Londres. Es forma un Consell General.

1868 Els anarquistes s'adhereixen a la Internacional.

1868 Giuseppe Fanelli enviat de la AIT per conscienciar i adherir a la població al moviment.

Formava part de l'Aliança Internacional de la Democràcia Socialista (fundada per Bakunin al 1868).

Arrelament i expansió de les idees anarquistes als sectors urbans i rurals.

1869 Trobem 7081 afiliats a la AIT (2/3 a Catalunya).

1870 FRE (Federación Regional Española). Realitzen el primer congrés a Barcelona (30.000 afiliats. 80% catalans):

- Millorar les condicions de vida dels obrers
- La vaga com a forma d'acció i protesta.
- Seu a Madrid (més tard a Alcoi)
- Apoliticisme
- Revolució social per via directa (revolució del proletariat. Violència)

1871 Paul Lafargue (gendre de Karl Marx). Proposa un grup internacionalista amb base marxista a Madrid.

Els principals seguidors seran Francisco Mora, José Mesa i Pablo Iglesias)

1871 Esclata la Comuna de París = es prohibeixen les reunions i vagues de la AIT a tota Europa.

1872 Els anarquistes són expulsats de la AIT

1872 Escissió en el FRE. Són expulsat els marxistes. Fundaran la Nueva Federación Madrileña (Pablo Iglesias)

El cantonalisme estarà estretament lligat a les idees internacionalistes (sobretot amb l'anarquisme)

El FRE anirà perdent força quan sigui declarat il·legal durant la Restauració Borbònica.

1881 El FRE passa a anomenar-se Federació de Treballadors de la Regió Espanyola (FTRE) per deixar la clandestinitat.

L'anarquisme s'organitza en petits grups que ataquin l'Estat, la burgesia i l'Església.

25/X/ 1878 Atemptat contra Alfons XII

30/XII/1879 Atemptat contra Alfons XII

1/IX/1886 Bomba a la seu de Fomento de la Producción Nacional (Barcelona)

7/XI/1893 Bomba al Liceu.

7/XI/1896 Bomba a la processó de Corpus Christi a Barcelona (12 morts i 44 ferits)

8/VIII/1897 Assassinat d'Antonio Cánovas del Castillo a mans de Michele Angiolillo

31/V/1906 Bomba el dia del casament d'Alfons XIII amb Victoria Eugenia (28 víctimes i més de 100 ferits)

S'acusa als anarquistes d'estar darrera de la “La Mano Negra” (Andalusia)

L'Estat va exercir una gran repressió contra els anarquistes. Destaca:

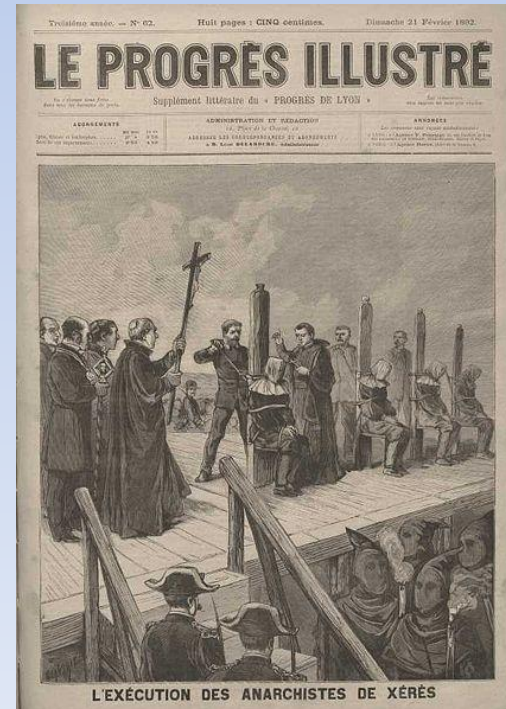
1897 Processos de Montjuic. Execució de 5 anarquistes.

Els atemptats van provocar una divisió dels anarquistes:

- Acció directa
- Acció de masses: tendència anarcosindicalista.

1907 Solidaritat obrera

1910 Creació de la CNT

El socialisme obrer

1872 Escissió en el FRE. Són expulsats els marxistes. Fundaran la Nueva Federación Madrileña (Pablo Iglesias)

1879 L'organització de Pablo Iglesias passa a nomenar-se Agrupación Socialista Obrero Español (origen del PSOE):

- Sufragi Universal
- Dret d'associació, manifestació i reunió
- Prohibició del treball infantil
- Reducció de la jornada laboral

1886 Diari “El socialista”

1888 Primer Congrés (Barcelona) i es funda la UGT (sindicat de masses, dividit en seccions d'oficis de cada localitat. No vinculat a cap partit polític). Es van desplaçar a Madrid.

1889 S'afilien a la Segona Internacional.

Reformisme

A finals del segle XIX la dura situació del proletariat farà augmentar la pressió sindical = s'intenten establir acords.

1883 Comissió de Reformes Socials (promoure el reformisme social)

Malgrat els intents reformistes no serà fins les primeres dècades del segle XX que s'aprovin lleis reguladores del treball.